

L'eixugamà

(ALDC, II, 400. L'eixugamà)

Eixugamà (< llat. tardà EXSUCARE 'deixar sense suc') és el mot més general del domini, compost del present d'indicatiu de *eixugar* i el complement *mà*, amb les var. *eixugamans*, *eixugamàs*; *xugamà*, *xugamans*, per afèresi vocàlica; *eixuamans*, per absorció de la *g* en la *u* anterior; entorn de la mateixa idea de 'eixugar' es troben els der. verbals *eixugador* 73 i *eixugall* 83, 84. Altres mots d'estructura paral·lela amb el complement *mans* precedit d'un nucli verbal són: el val. mer. *torcamans* (var. *torcamansos* 177; de *torcar*, der. del llat. vg. *TORCA 'torcedura'; veg. mapa 234), *rentamans* 28, 127 (de *rentar* < llat. RECENTARE, primer 'esbandir' i després 'rentar', substituint *llavar*), *fregamans* 101 (de *fregar* < llat. FRICARE 'id.'), amb el der. *fregall* 92, i *llimpiamans* 189 (de *llimpia* < cast. *limpiar*). També té una certa extensió *drap* (< llat. tardà DRAPPUS 'id.'; var. *drapet* 150; *drapo* 87, 94), completat sovint amb un determinant (*drap de cuina*; *drap de clau* 154, perquè es penja a un clau; *drap de les mans* 12; *drap d'eixugar les mans* 110; *drap d'eixugar plats* 123), i que té un congènere semàntic en *pedaç*, amb extensió sintagmàtica (*pedaç*

d'eixugar mans 71, 72, 75, 81, 82; *pedaç de torcar mans* 70; *pedaç de clau* 79). Els der. de *cap*, com *capçana* 66, 126, *capçal* 119-122, *capçol* 117 (doc. al s. xv; no *capçol*, com diu el DCVB) i *capçó* 147, 148, 151 (doc. al s. XIII) potser s'expliquen perquè es penjaven per un cap o punta. *Cànyom* 76-78 (*cànyom de clau* 74) es basa en una metonímia de matèria ('cànem') per objecte, mentre que pertanyen de la funció d'eixugar *secador* 90 (der. de [as]secar, per contaminació del cast.) així com *tovalla* 115, 138, 139, 149, 157, 173 amb els seus der. *tovalló* 118 i *tovallola* 21, 29, 42 i potser l'arabisme *mandil* 188, freqüent en cat. ant. com a 'tovallola o davantal'. Són imputables a interferència: *panyo* 108, 134 (*panyo de cuina* 190) (← cast. *pañó*); *pendatxo* 132, der. del cast. o arag. *pende* (cf. cast. *pendil* "manto de mujer", arag. *pendáis*, *pendaiso* "harapo"); ross. *torxon* 9 (← fr. *torchon*) i alg. *tel de cuina* 85, adaptació de l'it. *telo*.

Són unitats normatives *eixugamà* (*eixugamans*, DIEC), *torcamans*, *drap de cuina* i *capçana* (aquest, amb restricció geogràfica abans del DIEC₂: "en algunes contrades").

